

Posudek bakalářské práce ELIŠKY LUHANOVÉ

Rod mužský a ženský v italštině: nejen gramatická kategorie

FFUK, Ústav románských studií

Diplomantka se rozhodla prozkoumat rod některých italských činitelských jmen, přesněji řečeno těch, která jsou problematická z genderového hlediska. Pozornost soustředila na tradičně mužské profese, funkce a tituly, které buď postrádají odpovídající formu ženského rodu, nebo – častěji – užívání ženské podoby jména není ustáleno a její přijetí naráží na potíže. Jak už je patrné z titulu práce, řeší se tu otázka nejen striktně lexikální, konkrétně morfologická, ale jde možná prvořadě o problém sociolingvistický. Autorka proto vychází ze studie Almy Sabatini *Raccomandazioni per un uso non sessista della lingua italiana* z r. 1987, která vznikla jako doporučení předsednictvu italské vlády a komisi pro rovné příležitosti mezi mužem a ženou, a je tedy na pozadí lingvisticky validní argumentace vedena především právě snahou odstranit tzv. sexistický jazykový úzus. Eliška Luhanová o tomto pokusu o kodifikaci obšírně informuje a všimá si i dobové reakce na studii mezi jazykovědci, zejména ze strany G. Lepschyho. Po úvodní kapitole následuje oddíl nadepsaný Praktická část, v němž jsou systematicky probrány morfologické prostředky přechylování, které má italština k dispozici. Jejich využitelnost je ilustrována vhodně vybranými příklady a zasvěceně komentována. Konkrétní případy jsou pak konfrontovány s pěti současnými slovníky italského jazyka a s materiálem získaným z korpusu La Repubblica. Autorka zjišťuje, zda slovníky problematické tvary zachycují a jakou jim případně přisuzují stylovou charakteristiku. Poslední kapitola, nazvaná Italiano e oltre: za rámec jazyka, dokresluje ještě problematiku v širším společenském kontextu – politickém, mediálním, školském. Následuje závěrečné shrnutí získaných poznatků, trojí resumé a bibliografie. Podstatnou součást autorčina výzkumu s výbornou vypovídací hodnotou pak představují přehledné tabulky otištěné jako přílohy v závěru práce. Mapují výskyt jednotlivých tvarů ve slovnících a porovnávají doporučení A. Sabatini s daty získanými z korpusu.

Bakalářskou práci Elišky Luhanové považuji za velmi zdařilou. Autorka prokázala schopnost vytyčovat a řešit otázky jazykového výzkumu, v problematice se dobře zorientovala a zpracovala ji systematicky, se smyslem pro detail a zároveň se zřetelem k celku, s nepochybným jazykovým citem. Její výsledky poskytují věrohodný obraz současné situace v užívání činitelských feminin. Práce je psána kultivovaným jazykem, má pěknou grafickou úpravu, překlepů a chyb je minimum (jen škoda že italština postrádá tupé akcenty). Připojuji pouze několik připomínek nebo dotazů, které je možno probrat při obhajobě.

Lepschyho tvrzení, že „se Almě Sabatini podařilo popřít raný feminismus“ (s. 16) by myslím zasloužilo vysvětlení. Dále pak, stále podle Lepschyho, se výrazy *dottoressa*, *professoressa*, *studentessa* „ještě v polovině minulého století běžně užívaly“ a „...o jejich výsměšném tónu důkazy existují“ (s. 17). Nehledě na prohřešek proti aktuálnímu členění na konci věty je toto tvrzení nejasné – výrazy se užívají dodnes a snad bez ironie.

V poznámkách pod čarou na s. 24-29 se uvádí gramatika F. Sabatiniho. Na příslušných stranách a myslím ani na jiných místech v této gramatice uvedené citáty nejsou – asi jde o záměnu? A s čím?

Titul na s. 29 ohlašuje feminina, která „označují pouze muže“ – *guida*, *maschera* a další mohou být běžně i ženy.

Il *Devotino* bude patrně nejen novou, ale i redukovanou verzí velkého slovníku *Devoto – Oli*. V charakteristice by to možná bylo vhodné uvést. Nakladatelství Le Monnier není v Miláně, nýbrž ve Florencii. (s. 32 a 62)

Na s. 41 a 42 jsou tvrzení, která nedávají valný smysl a působí poněkud frázovitě: „Možná právě fakt, že jazykové a kulturní poznatky jsou přijímány přirozeně skrze mateřský jazyk,

způsobuje složitější adaptaci na...“ „Neustále se hovoří o nutnosti radikálního přebudování... Aby to bylo skutečně účinné, je nutné dát všemu čas.“ Také „nevědomé vyjadřování“ má být spíš spontánní nebo neuvědomělé.

Domněnku, že Devotino z r. 2007 je redukovanou verzí velkého slovníku, se zdá potvrzovat kromě názvu také tabulka na s. 67. Při porovnání se ukáže, že velký Devoto – Oli z r. 2000 obsahuje všechny výrazy na *-ista* (včetně *gruista*) a dokonce i *manovale* s gramatickou specifikací v podobě *s.m. e.f.* Uvádí také *ponteggiatore (f. -trice)*.

Chápu, že tabulky v Příloze jsou shrnutím jevů, o kterých je řeč v hlavním textu. Přesto by možná zasloužily podrobnější komentář. Např. v tab. 3 na s. 68 jsou udivující „zaokrouhlené“ počty výskytů 1.000. V těchto případech jde ve skutečnosti o čísla vyšší, která se ukáží, jakmile po první stránce příkladů klikneme na pokračování další stránkou. Chápu ale, že odhalit tuto podivnou okolnost se podaří spíš náhodou. Nečekaně vysoký počet výskytů v případě *medica* je pak dán použitím jako adjektiva.

Uvedené připomínky nemění nic na tom, že předloženou práci Elišky Luhanové považuji za velmi zdařilou. Je mi proto potěšením ji doporučit k obhajobě.

V Praze 1.9.2011

Mgr. Jiří Špaček
vedoucí bakalářské práce